

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ

Москалюк О. В.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри «Іноземні мови та переклад»
Одеського національного морського університету
ORCID ID: 0000-0003-4956-7238

У статті представлено комплексне дослідження процесу формування іноземної професійної компетентності майбутніх інженерів морської галузі в умовах сучасної вищої освіти. Варто зазначити, що професійна діяльність морського фахівця нерозривно пов'язана з постійною комунікацією засобами англійської мови, яка виконує функцію робочої мови міжнародного флоту. Зростання інтеграції, розвитку мультимодальних систем зв'язку та ускладнення технологічних процесів на судах вимагають від курсантів високого рівня володіння усним і письмовим професійним мовленням.

Розкрито сутність і структуру компетентності, визначено нормативно-правові документи Міжнародної морської організації (ІМО) та їх вплив на мовну підготовку морських фахівців. Виокремлено педагогічні умови та методичні підходи, що забезпечують ефективність формування компетентності. Проаналізовано систему вправ, яка допомагає вдосконалити іноземні мовленнєві вміння майбутніх моряків. Представлено варіанти підвищення рівня володіння іноземною мовою засобами інноваційних технологій, зокрема CLIL, симуляційних тренажерів, цифрових платформ Maritime English. Окреслено перспективи вдосконалення освітнього процесу в Україні в контексті інтеграції до міжнародного освітнього простору. Висвітлено необхідність упровадження в навчальний процес комунікативного, компетентнісного та діяльнісного підходів, що забезпечують реалістичність мовленнєвих завдань і сприяють формуванню здатності майбутніх фахівців ефективно спілкуватися в умовах підвищеного ризику та відповідальності.

Отже, систематична участь здобувачів вищої освіти у змодельовані професійні ситуації не лише забезпечує розвиток мовлення, а й формує психологічну готовність до роботи в міжнародних екіпажах. Цілісна, практико орієнтована та професійно спрямована система навчання іноземної мови є важливою умовою підвищення конкурентоспроможності майбутніх моряків, забезпечення безпечної взаємодії на борту судна.

Ключові слова: іноземна професійна компетентність, англійська мова професійного спрямування, морська освіта, інженери морської галузі, CLIL, ІМО, STCW.

Moskaliuk O. V. Formation of foreign language professional competence of future marine engineers

The article is devoted to the comprehensive study process of formation foreign language professional competence of future marine engineers in the conditions of modern higher education. It is worth noting that the professional activity of a marine specialist is inextricably linked with constant communication using English. It serves as the working language of the international fleet. The growth of intercultural interaction, the development of multimodal communication systems and the complication of technological processes on ships require cadets to have a high level of oral and written professional English.

The essence and structure of competence have been revealed, the regulatory and legal documents of the International Maritime Organization (IMO) and their influence on the language training of marine specialists have been identified. Pedagogical conditions and methodological approaches that ensure the effectiveness of competence formation have been highlighted. A system of exercises that helps to improve the foreign language speech skills of future sailors has been analyzed. Options for improving the level of foreign language proficiency using innovative technologies, in particular CLIL, simulation simulators, and digital platforms Maritime English, have been presented. Prospects for improving the educational process in Ukraine in the context of integration into the international educational space have been outlined. The need to introduce communicative, competency-based, and activity-based approaches into the educational process has been highlighted, which ensure the realism of language tasks and contribute to the formation of the ability of future specialists to communicate effectively in conditions of increased risk and responsibility.

Thus, the systematic participation of higher education students in simulated professional situations ensures not only the development of speech, but also forms psychological readiness for work in international crews. A holistic, practice-oriented, and professionally directed system of foreign language training is an important condition for increasing the competitiveness of future seafarers and ensuring safe interaction on board the ship.

Keywords: foreign language professional competence, English for specific purposes, maritime education, ship engineers, CLIL, IMO, STCW.

Вступ. Англійська мова є основним засобом професійної комунікації у світовій морській індустрії, що зумовлено інтернаціональним складом екіпажів, глобалізацією ринку морських перевезень та стандартизацією комунікацій згідно з вимогами ІМО. Ефективне спілкування англійською мовою сприяє безпечній експлуатації суден, зменшує ризики аварійності, забезпечує дотримання міжнародних норм і процедур. Так, формування іншомовної професійної компетентності майбутніх інженерів морської галузі є ключовим завданням сучасної морської освіти та однією з умов конкурентоспроможності українських фахівців на світовому ринку праці, що й відображає актуальність нашого дослідження.

Водночас аналіз освітньої практики в Україні та інших країнах показує наявність певних проблем: недостатній рівень автентичності навчальних матеріалів, обмежена кількість годин практичної мовної підготовки, відсутність системної міждисциплінарної інтеграції. З огляду на це, виникає необхідність оновити методичні підходи, упровадити сучасні цифрові технології та адаптувати навчальні програми відповідно до вимог міжнародних стандартів.

Методи та методики дослідження. Аналізуючи роботи багатьох учених, можна виявити їхні важливі досягнення в цих аспектах. Вивчення формування професійно орієнтованої іншомовної компетентності обґрунтовано в працях таких учених: М. Діденко, І. Мороз, Д. Швецова. У наукових розвідках О. Літікова, В. Ляшенко та інших окреслено структуру іншомовної підготовки майбутніх моряків. Багато методистів розглянули інноваційні підходи до навчання морської англійської, використання спеціалізованих вправ для вивчення морської лексики та проаналізовано умови для їх успішного розуміння та сприйняття.

Мета статті – обґрунтувати теоретичні засади формування іншомовної професійної

компетентності майбутніх інженерів морської галузі та визначити ефективні педагогічні умови й методи, системи відповідних вправ її розвитку в сучасних освітніх реаліях.

Результати. У дослідженнях з методики викладання іноземних мов компетентність визначається як здатність застосовувати знання, уміння та навички в реальних і професійних ситуаціях [1, с. 49]. Для майбутніх інженерів морської галузі іншомовна професійна компетентність означає комплекс навичок, що забезпечують ефективне виконання службових функцій у міжнародному морському середовищі. Основні компоненти містять:

лінгвістичний компонент – знання морської термінології, граматичних структур, стандартних фраз IMO Standard Marine Communication Phrases (SMCP);

– комунікативний компонент – здатність до усної та письмової взаємодії в машинному відділенні, під час інспекцій, технічних робіт, аварійних ситуацій;

– професійний компонент – уміння читати й інтерпретувати технічну документацію, експлуатаційні інструкції, судові журнали, схеми механізмів;

– соціокультурний компонент – розуміння комунікативних норм у мультинаціональному екіпажі, толерантність, уміння працювати в міжнародній команді;

– стратегічний компонент – здатність компенсувати нестачу мовних знань, застосовувати комунікативні стратегії, здійснювати самонавчання [4].

Основу мовної підготовки майбутніх моряків становлять міжнародні стандарти, а саме: Міжнародна конвенція ПДНВ (STCW), яка встановлює мінімальні стандарти підготовки, дипломування та несення вахти; Model Course 3.17 Maritime English – базовий курс ІМО, який містить рекомендації щодо структури, змісту та методів навчання англійської мови моряків; Міжнародна конвенція

щодо гарантування безпеки життєдіяльності моряків у морі – SOLAS-74; Standard Marine Communication Phrases (SMCP) – перелік стандартизованих фраз для забезпечення безпечної навігації та взаємодії між членами екіпажу. Ці документи визначають, що інженерно-технічний персонал має володіти англійською мовою на рівні, достатньому для: роботи з технічною документацією; проведення ремонтних робіт; усної комунікації з капітаном, інспекторами, портовими службами; участі в рятувальних операціях; ведення технічних журналів тощо.

Педагогічні умови формування іншомовної професійної компетентності відповідних фахівців орієнтовані на навчання засобами англійської мови, які ґрунтуються на принципі автентичності матеріалу. Наразі представимо систему вправ, яка направлена на формування іншомовної компетентності моряків різних спеціалізацій на тему безпеки, тобто відпрацювання дій, виконання обов'язків під час аварійних ситуацій. Представлені вправи на тему Shipboard Emergencies побудовані за принципом від простого до складного (словник, текст, вправи будуть представлено частково). Спочатку пропонуємо перелік актуальної лексики, а далі відповідні вправи до тексту.

Vocabulary

to rely on – ґрунтуватися, спиратися, сподіватися;

safe code of practice and procedures – Кодекс практики та процедур з безпеки;

drill – тренування, вправи, навчальне відпрацювання дій;

muster drill – тренувальні заняття при загальносудновій тривозі;

survival craft drill – тренувальні заняття із застосуванням рятувальних плавзасобів;

emergency – непередбачуваний випадок, критичне становище, аварія...

Text 1. Shipboard Emergencies

Safety training is an important part of every seafarer's life. The safety of those on board relies upon each crew member following safe codes of practice and procedures. It is important that drills such as fire, muster and survival craft are carried out regularly and effectively. In an emergency situation, the lives of those on board will depend upon crew members knowing the safety

procedure to be followed and how to implement it effectively and quickly.

National and international requirements governing equipment, musters, drills and training should be strictly complied with. Shipboard emergency training schemes should take account of the IMO/ILO Document for Guidance: An International Maritime Training Guide.

The Master of the vessel will produce an annual drills schedule which will detail the timing and frequency of all drills which the vessel is required to conduct. The schedule will include the following drills: 1. General Muster. 2. Abandon Ship. 3. Fire Drill. 4. Man Over Board. 5. Collision. 6. Oil Spill. 7. Loss of Steering. 8. Loss of Electrical Power. 9. Grounding. 10. Bomb Threat. 11. Terrorism. 12. Piracy.

The purpose of drills is to familiarize personnel with their respective duties and to ensure that they can carry out those duties in an appropriate manner, to improve efficiency in an emergency and to ensure that they are conducted in a safe, controlled and orderly manner and comply with the SOLAS and Company requirements for conducting drills.

1. Give English equivalents.

Тренувальні навчання з безпеки; моряк; навчання із залишення судна; навчання боротьби з пожежею; виконувати, проводити; залежати від; дотримуватися певних правил безпеки; вимоги; підготовка, тренування, навчання; точно; Міжнародна морська організація; Міжнародна трудова організація; бути одягненим, носити; відповідно до вимог; прибути на судно; обов'язки; переважно; незважаючи на те що; важлива, значна частина; складатися з.

2. Match the words in column A with the words in column B.

A	B
1. to carry out	a) duties
2. to know	b) drills
3. to familiarize	c) the SOLAS
4. to comply with	d) personnel
5. to keep	e) up to date

3. Are the following sentences true or false? Correct the false ones.

1) The safety of the crew depends only on the Master.

2) Only national requirements on equipment, musters, drills and training should be strictly complied with.

3) The Master of the ship produces an annual drills schedule.

4) The location to which seamen must go on hearing the emergency signal should not be well marked.

5) The copies of the muster list are displayed in inconspicuous places.

6) The timing of drills should not be changed.

7) A training scheme consists only of drills.

4. Complete the sentences.

1) The safety on those on board relies on

2) Fire, muster and survival craft drills are carried out

3) Shipboard emergency training schemes should take account of... .

4) The Master of the vessel produces an annual drills schedule which includes the following drills

5) The purpose of drills is

5. Answer the questions.

1) Who does the safety of all personnel on board rely on?

2) What drills should be carried out regularly and effectively?

3) What procedure should crew members know?

4) National and international requirements govern equipment, musters, drills and training, don't they?

5) Who will produce an annual drills schedule?

6. Translate into English. 1) Тренувальні заняття щодо боротьби з пожежею та навчання із застосуванням рятувальних плавзасобів повинні проводитися регулярно та ефективно. 2) Необхідно суворо дотримуватися міжнародних вимог, що визначають навчальне відпрацювання дій в аварійних ситуаціях. 3) Капітан судна складає щорічний план тренувань з безпеки, який містить такі: загальна тривога, залишення судна, пожежна тривога, людина за бортом, зіткнення, розлив нафтопродуктів, втрата керування судном, втрата електрозабезпечення, посадка на мілину, загроза вибухового пристрою, тероризм і піратство [2].

Вищезазначені вправи допомагають сформувати професійну компетентність засобами англійської мови з метою гарантування безпеки на борту, що є невід'ємною частиною роботи кожного моряка.

Наразі представимо вправи, які спрямовані на формування вмінь іншомовної компетентності для судномеханіків щодо знань про основні складові двигуна та їх функції, а саме:

The Main Parts of a Diesel Engine

The main parts of a diesel engine are: the cylinder, the piston, the connecting rod, the crankshaft, valves or ports, the fuel pump and the nozzle. In the cylinder the piston moves up and down and makes strokes. The piston is connected to a mechanism which controls its motion and is called a crank mechanism. The crank mechanism consists of a shaft which turns or revolves in bearings and has a crank which turns in a circle when the shaft revolves, and a connecting rod which connects the crank to the piston. Through the intake valves or ports air is delivered into the cylinder. A spray nozzle or a fuel injector delivers fuel oil. It is injected in the form of a finely divided spray by a pump which is called a fuel injection pump.

I. Complete the following sentences:

1. In the cylinder the piston

2. Air is delivered into the cylinder through

3. Fuel oil is delivered into the cylinder by

II. Replace the underlined verbs by the verbs given below:

1. The piston moves up and down in the cylinder.

2. The crank mechanism has a shaft, a crank, a connecting rod.

3. The fuel injector delivers the fuel oil into the cylinder.

(consist of, go, inject, rotate, turn).

III. Answer the following questions:

1. What are the main parts of a diesel?

2. What are the working parts in a diesel?

3. What does the crank mechanism consist of?

IV. Put questions to the following sentences:

1. The air is compressed to a high pressure by the piston.

2. The piston is connected to a crank mechanism.

3. Air is delivered into the cylinder through the intake valve.

V. Change the sentences according to the model:

Model: The fuel pump injects finely divided fuel into the cylinder.

Finely divided fuel is injected into the cylinder by the fuel pump.

1. The fuel injector delivers oil.
2. The crank mechanism controls the work of the piston.
3. The pump compresses oil.

VI. Fill up the blanks with the verbs in the Passive:

1. The piston to a crank mechanism.
2. Fuel oil by a pump.
3. Fuel oil into the cylinder through the fuel nozzle [3].

Ці вправи допомагають удосконалити словниковий запас про частини дизель-двигуна судномеханіків і закріпити їх знання щодо граматичного матеріалу (Passive Voice). Звісно, представлена одна з тем. Окрім цього, виокремимо ще й такі: принцип роботи 4- і 2-тактних двигунів, система топлення, охолодження, змащення, керівництво з експлуатації дизель-генераторних установок; судові чеклісти для планових робіт; документи портових інспекцій тощо. Такий підхід підвищує мотивацію здобувачів вищої освіти та забезпечує використання цих знань у професійну діяльність.

Слід зазначити, що специфіка навчання полягає в міждисциплінарній інтеграції (CLIL). Підхід Content and Language Integrated Learning передбачає одночасне засвоєння мовних та технічних знань. Наприклад, вивчення тем Cooling Systems, Fuel Injection, Ship Power Plant може проводитися англійською мовою на спеціальних кафедрах, що формує мовні й професійні компетентності [7, с. 8].

В освітньому процесі використовують інноваційні методи та технології навчання. Першим і найбільш ефективним є комунікативний метод, який адаптується до морської сфери через: застосування стандартних мовних формул; ситуативне спілкування; тренування коротких, чітких інструкцій; розбір діалогів між членами екіпажу. Ефективними є такі види завдань: рольові ігри в машинному відділенні; діалоги між інженером та інспектором Port State Control; обговорення та аналіз аварійних кейсів; виконання команд за стандартними морськими фразами [8].

Слід наголосити на самостійній роботі, що сприяє формуванню професійної мобільності, здатності ухвалювати рішення, розви-

тку самодисципліни й адаптивності. У контексті підготовки майбутніх моряків і фахівців морської галузі вона забезпечує опрацювання спеціальної термінології, тренування навичок використання SMCP, відповідних міжнародних конвенцій, закріплення процедур безпеки та формує готовність діяти в умовах автономності й відповідальності [5, с. 10]. Наприклад, студенти готуються до виконання проєктів (презентацій) на теми професійного спрямування за вибором: «Система охолодження головного двигуна судна»; Fault Detection and Troubleshooting in Engine Room; Ship Safety Management System Documentation; Marine Boilers; Man Over Board etc [6]. Проєкти передбачають презентації, технічні звіти та публічний захист англійською мовою.

Під час захисту відбувається аналіз реальних або змодельованих проблем: виявлення причин несправностей судового обладнання; аналіз ситуацій неправильної комунікації; визначення оптимальних рішень для аварійних ситуацій; система безпеки на борту судна.

Результати засвідчують, що поєднання CLIL, симуляційних технологій і професійно спрямованого навчання створює оптимальні умови для формування іншомовної професійної компетентності, а саме: покращення навичок розуміння інструкцій; зростання комунікативної активності студентів; підвищення успішності під час моделювання аварійних ситуацій; формування стійкої мотивації до мовного саморозвитку.

Висновки. Формування іншомовної професійної компетентності майбутніх інженерів морської галузі є складним багатокомпонентним процесом, який потребує системності, міждисциплінарної інтеграції та впровадження сучасних цифрових технологій. Відповідно до міжнародних вимог, мовна компетентність моряка має забезпечувати не лише технічну ефективність, а й безпеку мореплавства. Отже, навчальні програми мають бути спрямовані на практичне опанування комунікативних навичок, релевантних до професійних завдань інженера.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням адаптивних мультимедійних платформ Maritime English, удосконаленням системи оцінювання компетент-

ності та впровадженням міжнародних програм або обґрунтування психолого-педагогічних подвійних дипломів у сфері морської освіти умов для відповідного навчання.

Список використаних джерел

1. Дягилева О. С. Використання Інтернет-ресурсів у формуванні комунікативної компетентності майбутніх морських спеціалістів. *Науковий журнал «Молодий вчений»*. 2019. № 7.2. С. 48–52.
2. Лелет І. О., Москалюк О. В. Safety on Board (Part I): методична розробка для здобувачів вищої освіти 3 курсу спеціальності 271 «Річковий та морський транспорт». Одеса : ОНМУ, 2021. 64 с.
3. Лелет І. О., Москалюк О. В. Diesel Engines and Marine Boilers з дисципліни «Англійська мова (за професійним спрямуванням)» для іншомовної підготовки студентів-іноземців спеціальності 271 «Річковий та морський транспорт». Одеса : ОНМУ, 2020. 35 с.
4. Манільські поправки до додатка до Міжнародної конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти (ПДНВ) 1978 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896_052#Text (дата звернення: 13.11.2025).
5. Brunton M. An account of ESP-with possible future direction. *English for Specific Purposes*, 3 (24), 2009. P. 1–15.
6. Dudley-Evans T., St. John M. J. *Developments in English for Specific Purposes*. Cambridge : Cambridge University Press. 1988. 301 pp.
7. Hutchinson T., Waters A. *English for Specific Purposes: A Learning-Centered Approach*. Cambridge : CUP. 2015. P. 8.
8. Maris A. Teaching Maritime English: Challenges and Perspectives. *Journal of Marine Education*. 2010. P. 117.

References

1. Dyahyleva, O. S. (2019). Vykorystannya Internet-resursiv u formuvanni komunikatyvnoyi kompetentnosti maybutnikh mors'kykh spetsialistiv [Using Internet resources in the formation of communicative competence of future maritime specialists]. *Naukovyy zhurnal "Molodyy vchenyy"*. № 7.2. 48–52 [in Ukrainian].
2. Lelet, I. O., Moskalyuk, O. V. (2020). Diesel Engines and Marine Boilers z dystsypliny "Anhliys'ka mova (za profesiynym spryamuvanniam)" dlya inshomovnoyi pidhotovky studentiv-inozemtsiv spetsial'nosti 271 "Richkovyy ta mors'kyy transport". Odessa : ONMU. 35 [in English].
3. Lelet, I. O., Moskalyuk, O. V. (2021). Safety On Board (Part I): metodychna rozrobka dlya zdobuvachiv vyshchoyi osvity 3 kursu spetsial'nosti 271 "Richkovyy ta mors'kyy transport". Odessa: ONMU. 64. [in English].
4. Manil's'ki popravky do dodatka do Mizhnarodnoyi konventsiiyi pro pidhotovku i dyplovuvannya moryakiv ta nesennya vakhty (PDNV) 1978 roku [Manila Amendments to the Annex to the International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers (STCW), 1978]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896_052#Text [in Ukrainian].
5. Brunton, M. (2009). An account of ESP-with possible future direction. *English for Specific Purposes*, 3 (24). 1–15 [in English].
6. Dudley-Evans, T., St. John, M. J. (1988). *Developments in English for Specific Purposes*. Cambridge: Cambridge University Press. 301. [in English].
7. Hutchinson, T., Waters, A. (2015). *English for Specific Purposes: A Learning-Centred Approach*. Cambridge: CUP. 8. [in English].
8. Maris, A. (2010). Teaching Maritime English: Challenges and Perspectives. *Journal of Marine Education*. 11 [in English].

Стаття надійшла до редакції 10.11.2025

Стаття прийнята 27.11.2025

Статтю опубліковано 23.12.2025